SLEZSKA UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Dominik Skurzyński

„Obrat” Tomasz Liboska

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Opava 2026

SLEZSKA UNIVERZITA V OPAVÉ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Dominik Skurzyński

„Obrat” Tomasz Liboska
„Turn Around” Tomasz Liboska

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: MgA. Arkadiusz Gola, Ph.D.
Oponent: MgA. Mgr. Michał Szalast

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
Opava 2026

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2025/2026

Zadávající ústav: Institut tvůrčí fotografie

Student: Dominik Skurzyński

UČO: 61615

Program: Tvůrčí fotografie

Téma práce: Tomasz Liboska - „Obrat"

Téma práce anglicky: Tomasz Liboska - „Turn Around"

Zadání: Práce se zabývá tvorbou polského fotografa Tomasza Liboska.
Představuje pohled na Horní Slezsko, filozofii a kontext jeho tvorby.

Literatura: Lasota Ewelina, Łuczak Michał, „Kron", Tychy 2023, ISBN 978-83-62193-55-4.
Rosenblum Naomi, „Historia Fotografii Światowej", Bielsko-Biała 2005, ISBN 83-910302-8-8.
Płażewski Ignacy, „Dzieje polskiej fotografii", Warszawa 2003, ISBN 83-05-13316-8.
Birgus Vladimir, Mlcoch Jan, „Czech Photography of the 20th Century", 2010, ISBN 978-80-7437-027-4.

Vedoucí práce: MgA. Arkadiusz Gola, Ph.D.

Datum zadání práce: 13. 3. 2026

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

Abstrakt CZ

Pro obyvatele Horního Slezska je série *Turn Around* od Tomasze Libosky víc než jen příběhem o proměně regionu. Nabízí příležitost k každodennímu zamyšlení nad tím, kam se region ubírá a jak se měníme my, jeho obyvatelé.

Klíčová slova

Turn Around, Obrat, Tomasz Liboska, Slezsko, Fotografická série, Institut tvůrčí fotografie, Prožívání místa, Instagram

Abstract ENG

For a citizen of Upper Silesia, Tomasz Liboska's series *Turn Around* is more than just a story about the region's transformation. It offers an opportunity for daily reflection on the direction the region is heading in and how we, its inhabitants, are changing.

Keywords

Turn Around, Tomasz Liboska, Silesia, A photographic series, Institute of Creative Photography, Experiencing a place, Instagram

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatné a použil jsem pouze citované zdroje, které uvádím v bibliografických odkazech.

Souhlas se zveřejněním

Souhlasím, aby tato bakalářská práce byla zařazena do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

V Opavě, 13, dubna 2026, Dominik SKURZYŃSKI
ITF FPF Slezské univerzity v Opavě

Poděkování

Především bych rád poděkoval Ph.D. MgA Arkadiuszovi Gola za podporu a nesmírně cenné připomínky, díky nimž se tato práce stala ještě lepší.
Rád bych vyjádřil vděčnost a poděkoval Tomaszovi Liboska za možnost konzultací. Bylo to pro mě nesmírně důležité, ale především obohacující zkušenost v životě fotografa.

Obsah:

Úvod …… **8**

Kapitola I Metodika práce …… **11**

Kapitola II Vliv Institutu tvůrčí fotografie …… **17**

Kapitola III Obrat…… **19**

Kapitol IV Výstava „Prožívání místa“ …… **21**

Kapitola V Instagram jako poznámkový blok **25**

Závěr …… **27**

Seznam použité literatury …… **30**

Internetové zdroje …… **31**

Jmenný rejstřík **32**

ÚVOD

Krajina Horního Slezska se každým rokem mění čím dál tím více. Technologická revoluce a odklon od těžkého průmyslu zanechávají v každodenním životě hluboké stopy. Počínaje mizejícími doly či hutěmi až po zanikající společenské zvyky. Tyto proměny jsou výjimečným fotografickým tématem, zejména pro místní umělce, fotografy či spisovatele. Píšu tato slova z perspektivy téměř 30 let života v tomto regionu a pozoruji, jak neobyčejným způsobem se vyvíjí každodenní krajina. Vůbec se nepovažuji za odborníka na tuto problematiku, ale pouze za skromného pozorovatele. Proto jsem se také nikdy nepustil do fotografování Slezska, s nímž jsem spjat od samého počátku svého života. Při čtení článků či prohlížení stovek, možná dokonce tisíců fotografií však mohu konstatovat, že toto místo je jedním z nejúžasnějších ve středovýchodní Evropě, a možná dokonce na světě.

Jedinečnost tohoto místa je patrná již na fotografiích prvního známého gliwického fotografa, Wilhelma von Blandowského[1]. Ačkoli byl hornickým inženýrem a nikoli přímo fotografem, dokázal prostřednictvím fotografií – ať už portrétů, nebo krajin – zajímavým způsobem vyprávět o tehdejším Slezsku. Byl to člověk mnoha talentů a vzhledem k tomu, že fotografie byla v počátcích svého vzniku mimořádně nákladným koníčkem, měl jedinečnou příležitost vyprávět o Slezsku prostřednictvím tohoto nového média. V počátcích historie fotografie nestačilo znát pouze zásady kompozice, ale bylo třeba být také všestranně nadaným chemikem či fyzikem. Fotoaparát si lidé sestavovali sami na základě mimořádně přesných vědeckých popisů. Na rozdíl od jiných fotografů té doby Wilhelm von Blandowski[2] nefotografoval za účelem výdělku a nezachycoval na snímcích bohaté lidi. Fotografie pro něj byla médiem, které mu umožňovalo naplno rozvinout svou kreativitu. Na jeho snímcích můžeme vidět především chudé vrstvy obyvatelstva. Jeho tvorba se zaměřovala na širokou veřejnost. Zvěčnil několik tisíc obyvatel Gliwic, což v té době představovalo neuvěřitelnou výzvu. V současné době město Gliwice vlastní sbírku skleněných desek, na kterých můžeme dodnes vidět vyfotografované lidi, což představuje mimořádné kulturní dědictví, ale především nádhernou vzpomínku na dávné časy. Dům, ve kterém Wilhelm provozoval fotografický ateliér, je dnes ozdoben pamětní deskou připomínající jeho zásluhy pro Horní Slezsko. Perspektiva více než 150 let trvajícího záznamu plynoucího času je skutečně jedinečná.

---

[1] MALANOWICZ Małgorzata „Wilhelm von Blandowski – 21.01.1822–18.12.1878", Gliwice 2022
Dostupné z http://www.gliwiczanie.pl/Biografie/Blandowski/Blandowski.htm

[2] Dostupné z https://pl.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_von_Blandowski

Foto: Wilhelm von Blandowski „Trh 14 - Gliwice"

Počet fotografů na Slezsku byl obrovský, přičemž většinu z nich tvořili přistěhovalci. Naprostým protikladem tohoto jevu byla postava Maxe Steckla[3]. Kromě role fotografa byl také vynálezcem. Jedním z mnoha revolučních objevů byl automaticky spouštěný blesk, který mu při fotografování přírody nesmírně usnadňoval tvorbu, což v 20. letech 20. století představovalo naprosto revoluční objev. V současné době je tvorba Maxe Steckla známá především díky fotografiím dolů v Horním Slezsku. Osobní fotograf knížat z Hohenlohe-Öhringenu byl požádán o podrobnou fotografickou dokumentaci života v dolech, díky čemuž byli horníci schopni rozpoznat existující rizika a nebezpečí a navíc mohli vědomě pracovat pod zemí. Steckel zanechal ve svém fotografickém odkazu téměř 700 fotografií podzemí dolů na skleněných deskách. V meziválečném období byl oceněn mnoha cenami. Jeho revoluční způsob osvětlení scén rozptýlením magnézia na různých místech fotografovaných scén se zapsal do historie díky nevídaným záběrům.

[3] Dostupné z https://pl.wikipedia.org/wiki/Max_Steckel

Foto: Max Steckel „Práce v dole“, Horní Slezsko, rok 1935

Po druhé světové válce byla Steckelova tvorba na dlouhá léta zapomenuta, přesněji řečeno potlačena socialistickými úřady. Jeho fotografie byly po mnoho let podepisovány jinými jmény. Teprve po roce 1989 se začalo hovořit o tvorbě Maxe Steckela. Po roce 1945 emigrovalo na Slezsko mnoho fotografů, mimo jiné i tvůrci z východní Evropy. V posledních 50 letech lze Slezsko pozorovat v mnoha skutečně fenomenálně realizovaných fotografických projektech – vizuálních příbězích, které pro člověka z tohoto regionu znamenají více než jen záznam času nebo historický rys. Váha místa, o kterém je řeč, je tak silným referenčním bodem, že mnoho pokusů pravděpodobně skončilo neúspěchem, a proto jsem o to vděčnější, že mohu obdivovat fotografie autorů, jako jsou Michał Cała, Tadeusz Kluba, Krzysztof Pilecki či Zbigniew Zalewski, kteří jsou členy legendárního Tiského fotografického klubu „KRON“[4]. Členové skupiny dokumentovali to, co propaganda opomíjela, a vytvářeli tak „vizuální rub obrazu Horního Slezska“.

Nejsou to však jediné osobnosti, které si zaslouží pozornost a zájem. V současnosti můžeme proměnu Slezska sledovat mimo jiné díky fotografiím Arkadiusz Gola[5], který ve svých snímcích již mnoho let neuvěřitelně autentickým způsobem zachycuje charakter tohoto regionu. Současná fotografie Horního Slezska – reprezentovaná Tomasza Liboske – již nedokumentuje pouze socioekonomickou transformaci. Ona ji přepracovává. „Odwrót” je pokusem zachytit okamžik, kdy místo přestává být samozřejmostí a stává se otázkou: o identitu, o paměť, o budoucnost regionu po vyčerpání jeho průmyslového mýtu.

4 LASOTA Ewelina, ŁUCZAK Michał, Fotografický klub KRON Tychy 2023, vydalo Městské muzeum v Tychách, ISBN 978–83–62193–55–4

5 Dostupné z http://arekgola.com/sites/bio.html

Kapitola I – Metodika práce

Při srovnání projektu „Obrat“ s jinými dlouhodobými fotografickými projekty nelze opomenout fotografický cyklus Farm Security Administration (FSA)[6], který dal vzniknout moderní sociální dokumentární fotografii. Za jeho vznik a organizační strukturu byl zodpovědný Roy Stryker.

Fotografický program fungoval v letech 1935–1944 v rámci Oddělení pro informace. Byl zahájen pod záštitou Správy pro přesídlení a po její transformaci v roce 1937 v něm pokračovala Farm Security Administration (FSA). V čele projektu stál Roy Stryker[7], ekonom, který zastával funkci hlavního koordinátora, redaktora a ředitele programu. Stryker nejenže najímal tvůrce, ale udával tón celému projektu. Vypracovával podrobné pokyny pro terénní fotografy a instruoval je, aby neomezovali svou práci pouze na zaznamenávání zemědělské práce. Měli se soustředit na detaily každodenního života tím, že fotografovali přípravu jídel, podmínky pro spánek, modlitby nebo sociální interakce. Cílem bylo ukázat portrétované osoby zcela odlišným způsobem, než tomu bylo dosud.

Hlavní filozofií projektu bylo „představit Ameriku Američanům“. Důležitým cílem programu bylo uvědomit veřejnost o dramatickém rozsahu chudoby na americkém venkově a tím získat podporu pro reformy Nového řádu. Činnost agentury nově definovala pojem dokumentární fotografie. Podle slov historika fotografie Beaumonta Newhalla[8] bylo heslem Farm Security Administration, aby obraz „neposkytoval pouze informace, ale aby nás také dojal“. Fotografie měla plnit vzdělávací funkci, odhalovat skryté sociální problémy a sloužit jako historický referenční bod.

Logo Farm Security Administration, 1937

[6] ROSENBLUM Naomi, „Światowa Historia Fotografii” Wydawnictwo Baturo, Bielsko-Biała 2005 ISBN 83-910302-8-8 s 379-383

[7] Dostupné z https://thegreatdepressionphotos.wordpress.com/roy-stryker/

[8] Dostupné z https://en.wikipedia.org/wiki/Beaumont_Newhall

Mezi nejvýznamnější osobnosti působící v rámci Farm Security Administration patřili:

Dorothea Lange[9] (nar. 1895 zemř. 1965) – americká dokumentaristka, která se zaměřovala na velmi empatické a intimní portréty zoufalých lidí (např. uprchlíků z Arkansasu nebo sezónních sběračů úrody v Kalifornii).

Walker Evans[10] (nar. 1903, zemř. 1975) – americký fotograf, známý především jako autor dokumentárních snímků, které v 30. letech pořizoval pro Farm Security Administration. Výsledkem jeho spolupráce s FSA byla pozdější publikace Let Us Now Praise Famous Men, vydaná v roce 1941.

Arthur Rothstein[11] (nar. 1915, zemř. 1985) – narodil se v New Yorku v roce 1915 a již od nejmladších let projevoval zájem o fotografii. Během studií na Kolumbijské univerzitě se seznámil s lektorem ekonomie Royem Strykerem, který později založil fotografickou sekci v Resettlement Administration (pozdější Farm Security Administration) ve Washingtonu. Stryker ocenil Rothsteinovy technické dovednosti a jeho nadšení pro fotografii a v roce 1935 ho zaměstnal jako prvního stálého fotografa v FSA.

Russell Lee[12] (nar. 1903 zemř. 1986) – americký fotograf a fotoreportér, známý především svou prací pro Farm Security Administration (FSA) v období Velké hospodářské krize. Jeho fotografie dokumentovaly život různých společenských skupin a kultur v Americe. Lee byl známý svými technickými inovacemi, zejména pak využíváním fotografie s přímým bleskem k zachycení interiérů, kterým se ostatní fotografové té doby vyhýbali.

Rozsah projektu byl bezprecedentní, v jeho průběhu bylo pořízeno celkem asi 250 000 fotografií. Odhaduje se, že se dochovala méně než polovina z tohoto počtu. V současné době je celá sbírka známá jako Farm Security Administration archivována v Knihovně Kongresu (Library of Congress), která sbírky zpřístupnila online. Součástí dochovaného archivu je přibližně 175 000 černobílých negativů, asi 77 000 hotových tiskových fotografií a také sbírka 644 raných barevných fotografií (vyvolaných z 1 600 negativů).

[9] Dostupné z https://en.wikipedia.org/wiki/Dorothea_Lange

[10] Dostupné z https://en.wikipedia.org/wiki/Walker_Evans

[11] Dostupné z https://en.wikipedia.org/wiki/Arthur_Rothstein

[12] Dostupné z https://en.wikipedia.org/wiki/Russell_Lee_(photographer)

Dalším z dlouhodobých projektů, které mi přirozeně přicházejí na mysl, tentokrát v souvislosti s Horním Slezskem a titulním „Odwrotem“, je „Kron – Tyska Grupa Fotograficzna“. Tyska fotografická skupina KRON[13] (dříve Tyský fotografický klub KRON), působící v letech 1976–1983, představuje jeden z nejzajímavějších fenoménů polské a slezské dokumentární fotografie. Skupina vznikla ve specifickém urbanistickém kontextu - v Tychách, které měly být „ideálním městem“, avšak pro členy skupiny se staly podnětem k dokumentaci toho, co oficiální propaganda opomíjela, a vytvořily tak „vizuální rub Horního Slezska“. Jejich práce jsou záznamem vývoje regionu, který přetrvává v průmyslové struktuře a zároveň prochází prudkými změnami, ba přímo revolucí.

Zpočátku se klub vyznačoval tím, že neměl jasně definovaný profil. V prvních letech se členové skupiny zajímali o dokumentování všeho možného, teprve v průběhu let došlo k proměně. Zlom nastal v roce 1978, kdy se skupina sjednotila kolem společného programu. V jejich manifestu se dočteme:

„KRON sdružuje lidi, které spojuje společné téma – Slezsko, jeho krajina a lidé.“

Tento výběr byl podnícen kontrastem mezi místem jejich bydliště a tradičním regionem. Vývoj slezského prostoru byl zachycen pomocí dravého vizuálního jazyka. Klíčovým nástrojem byl 20mm širokoúhlý objektiv, který se stal poznávacím znamením KRONU. Tento fotografický postup umožňoval vytvářet víceúrovňové kompozice, kde průmysl dominoval nad člověkem: „v popředí osadníci, dělnické chatrče, ulice a nad nimi tyčící se komíny, budovy ocelárny, haldy“.
Taková estetika, kterou Michał Cała nazýval „chladnou anglickou fotografií“, čerpala z britského kina „mladých rozhněvaných“. Projevovala se v surovosti a specifické technice zpracování:

„Všechno bylo tmavé, černé, dehtové a taková byla i naše fotografie, takové byly zvětšeniny. Velký kontrast, široký úhel.“

[13] LASOTA Ewelina, ŁUCZAK Michał, Tyski Klub Fotograficzny KRON Tychy 2023,Wydało Muzeum Miejskie w Tychach, ISBN 978–83–62193–55–4

foto: Krzysztof Pilecki/Fotografický klub KRON v Tychách, osada a halda uhelného dolu „1. máje“, Wodzisław Śląski, ze sbírek Městského muzea v Tychách

Jejich práce se staly dokladem života ve světě bez modré oblohy, bez čisté vody v řece, rybníku či jezerech. V sociologickém rozměru skupina KRON dokumentovala také společenský vývoj regionu. Jejich cílem nebylo ukazovat pro tu dobu typické „vzory práce“, ale autentický každodenní život společnosti Horního Slezska. Činnost skupiny byla přerušena výjimečným stavem a internací vůdců (mj. Wielomského a Klubyho).

Mezi skvělý okruh tvůrců Tiské fotografické skupiny KRON patřili tito fotografové:
Michał Cała[14] (nar. 1948) - člen KRONU (1977–1983) a Slezského okruhu Svazu polských uměleckých fotografů (od 1983), absolvent Varšavské technické univerzity (Fakulta mechaniky, energetiky a letectví). V letech 1975–1992 dokumentoval slezskou průmyslovou krajinu, což se stalo nejvýznamnějším cyklem jeho tvorby.

[14] LASOTA Ewelina, ŁUCZAK Michał, Tyski Klub Fotograficzny KRON Tychy 2023, Wydało Muzeum Miejskie w Tychach, ISBN 978–83–62193–55–4 s. 331

Tadeusz Kluba[15] (nar. 1951) - lektor fotografie v družstevním kulturním domě „Tęcza“ v Tychách (1974–1976), člen KRONU (1976–1983) a Katovického spolku Fotografického klubu (1978–1981), fotoreportér „Solidarity Jastrzębie“ (1981–1982). Po internaci během výjimečného stavu emigroval do Francie (1983).

Krzysztof Pilecki[16] (nar. 1958) – aktivní účastník činnosti Tyského fotografického klubu KRON (1976–1983), tvůrčí skupiny HARD, Katovického fotografického spolku, skupiny 999; člen Slezského okruhu Svazu polských uměleckých fotografů (od roku 1985).

Henryk Rączkowski[17] (nar. 1952, zemř. 2008) – člen KRONU (1976–1983) a jeho druhý předseda (po Bronisławu Majewském), schopný organizátor kulturního života v Tychách, povoláním horník-technik, fotografii se věnoval amatérsky, pracoval v Zakładzie Elektroniki Górniczej v Tychách.

Mieczysław Wielomski[18] (nar. 1948, zemř. 2018) – organizátor slezské fotografické scény, zakladatel takových uskupení jako Tyski Klub Fotograficzny KRON (1976–1983; od roku 1982 Samostatná tvůrčí skupina KRoN v Czechowicích-Dziedzicích), tvůrčí skupina HARD, Landskapiści, Pictorial Team, fotografické sdružení „Przeciw Nicości“. Každá z těchto organizací odrážela aktuální zájem autora o tvůrčí možnosti fotografie, od klasického dokumentu po digitální úpravy. Člen Slezského okruhu Svazu polských uměleckých fotografů (od roku 1985) a Fotoklubu Polské republiky.

Zbigniew Zalewski[19] (nar. 1951) – člen KRONU (1978–1983), držitel oprávnění instruktora fotografie. Zorganizoval a vedl temné komory a fotografické kroužky na Základní škole č. 18 v Tychách a v dělnickém hotelu Podniku těžké stavební techniky
v Tychách, kde pracoval jako instruktor pro kulturu a vzdělávání (1977–1981).

---

15 LASOTA Ewelina, ŁUCZAK Michał, Tyski Klub Fotograficzny KRON Tychy 2023, Wydało Muzeum Miejskie w Tychach, ISBN 978–83–62193–55–4 s. 33

16 LASOTA Ewelina, ŁUCZAK Michał, Tyski Klub Fotograficzny KRON Tychy 2023,Wydało Muzeum Miejskie w Tychach, ISBN 978–83–62193–55–4 s 332

17LASOTA Ewelina, ŁUCZAK Michał, Tyski Klub Fotograficzny KRON Tychy 2023,Wydało Muzeum Miejskie w Tychach, ISBN 978–83–62193–55–4 s 332

18LASOTA Ewelina, ŁUCZAK Michał, Tyski Klub Fotograficzny KRON Tychy 2023,Wydało Muzeum Miejskie w Tychach, ISBN 978–83–62193–55–4 s 332

19LASOTA Ewelina, ŁUCZAK Michał, Tyski Klub Fotograficzny KRON Tychy 2023,Wydało Muzeum Miejskie w Tychach, ISBN 978–83–62193–55–4 s 332

Dalším příkladem, který z poněkud jiné perspektivy navazuje na metodologii práce Tomasze Liboskiho v cyklu „Odwrót“, je fotografický projekt „Biało-czerwono-czarna“, realizovaný v letech 1999–2000 Wojcicha Prażmowskeho[20]. Fotografický cyklus vznikl ve výjimečném historickém okamžiku, na přelomu 20. a 21. století. Byl to také jeden z posledních okamžiků před vstupem Polska do Evropské unie. Poslední chvíle postkomunistických krajin, které se v následujících letech začaly stírat, až zcela zmizely.

Tomasz Liboska k realizaci svého projektu využívá kolo, zatímco Wojciech Prażmowski si, aby si zajistil blízký kontakt s realitou, koupil sedmnáct let starý moped, na kterém jezdil po vesnicích a malých městech. Tímto způsobem oba pánové minimalizovali problém, že by je společnost vnímala jako hrozbu nebo jako lepší než lidi, které potkávali na své cestě. Ze sociologického hlediska byl takový mechanismus mimořádně účinný a otevřenost potkávaných lidí byla zcela odlišná od situace, kdy by autoři vystoupili z auta. Mezilidské vztahy se pak staly přirozenými a zbavenými nepřátelství či hledání intrik. V okamžiku, kdy lidé zahlédnou podobnost se sebou samými, sundávají masky a přestávají předstírat, že jsou někým, kým nejsou.

V cyklech „Odwrót“ a „Biało-czerwono-czarna“ vidím obrovskou hodnotu, která vyplývá ze zachycení prchavého okamžiku pro většinu společnosti. U fotografií obou autorů se lze zastavit a zamyslet se nad tím, jak rychle se mění a vyvíjí realita, která nás obklopuje, a dokonce jak je její změna nemilosrdná. Tímto způsobem můžeme také vidět, jak se Slezsko rozvíjelo od let 1999/2000 a poté v průběhu druhé dekády 21. století.

Wojciech Prażmowski při práci na díle „Bílá-červená-černá“ – fotografie Adam Mazur – Čenstochová 2000

[20] GRYGIEL Marek„Wojciech Prażmowski, „Biało-czerwono-czarna”“, Warszawa 2000 Dostupné z https://fototapeta.art.pl/fti-wpmgp.php

Kapitola II – Vliv Institutu tvůrčí fotografie

„Nejsme škola dokumentární fotografie. Tak bych ITF nedefinoval. Klasický sociální dokument zde učí Jindřich Štreit, Václav Podestát vede kurzy subjektivních dokumentárních forem, ale pracujeme přece také s Ditou Pepe, která učí inscenovanou fotografii, a Tomášem Pospěchem, který vede studenty spíše konceptuálním směrem. Pedagogové jsou odborníky ve svých oborech, a díky tomu je to jedna z mála skutečně univerzálních škol.“

Vladimir Birgus v rozhovoru s Michałem Sitą v říjnu 2019 [21]

Vliv Institutu tvůrčí fotografie (ITF) v Opavě na projekt „Odwrót“ Tomáše Libosky je zásadní, protože právě tato škola formovala jeho způsob uvažování o dokumentu a vztahu k protagonistovi. Tato škola, často nazývaná Opavská škola fotografie, je považována za jedno z nejvýznamnějších vzdělávacích zařízení v oblasti současné fotografie v Evropě. Zde jsou klíčové aspekty vlivu Institutu tvůrčí fotografie na tento konkrétní cyklus:
Díky studiu v Opavě Liboska pochopil, že být pouze „svědkem událostí“ ve fotografii nestačí. Škola ho nasměrovala k novému dokumentarismu, v němž se těžiště přesouvá z objektivního záznamu k subjektivnímu, autorskému prožívání místa. Společným jmenovatelem, který přitahuje fotografy k Institutu, je prezentace širokého spektra fotografických žánrů. Je to dáno rozmanitým sborem pedagogů, který se nezaměřuje výhradně na jeden fotografický žánr. Díky tomu si studenti ITF mohou vypěstovat úctu k žánrům fotografie, ke kterým by se jinak nikdy nedostali.

„Fotografie se rozvíjí pouze prostřednictvím vzájemného respektu, bez soupeření mezi jednotlivými proudy.“

Michał Szalast v rozhovoru s Igou Niewiadomskou pro Polské rozhlasové vysílání v roce 2022 [22]

---

[21] SITA Michał„Tak wiele, tak niewiele - rozmowa z Vladimírem Birgusem” Poznań 2.10.2019 Dostupné z https://kulturaupodstaw.pl/tak-wiele-tak-niewiele-michal-sita/

[22] NIEWIADOMSKA Iga, „Fenomen Instytutu Twórczej Fotografii w Opawie. Szalast: to szeroka skala gatunków” Łódź 21.06.2022 Dostupné z https://polskieradio24.pl/artykul/2985255,fenomen-instytutu-tworczej-fotografii-w-opawie-szalast-to-szeroka-skala-gatunkow

Ať už studujeme v jakémkoli věku, čerpáme novou energii a inspiraci, která se rodí při zapojení do života studentské komunity Institutu tvůrčí fotografie. Spojení kreativity a vynalézavosti mladé generace fotografů s bohatými zkušenostmi zralejších fotografů vede k neuvěřitelné energii, díky níž je každý schopen posunout své fotografické dovednosti vpřed. Ve světě přesyceném fotografií dokážou pedagogové v nás, studentech, vychovat schopnost analyzovat fotografii na nejvyšší úrovni. Díky tomu dokážeme vyprávět příběhy bez použití slov, pouze pomocí jazyka obrazu. Vědomé využívání této formy komunikace nás rozvíjí nejen z fotografického, ale i uměleckého a kulturního hlediska. Schopnost vyjadřovat se tímto jazykem představuje obrovskou hodnotu, zejména pokud je sdělení vědomé a vychází přímo od tvůrce.

V dnešní době se mnoho lidí soustředí výhradně na obsah a opomíjí hlubší interpretaci. Emocionální stránka každé fotografie je nesmírně důležitá; při správném ztvárnění reality je divák schopen velmi dobře rozpoznat záměr umělce. To se můžeme naučit i při studiu na Institutu tvůrčí fotografie. Díky tomuto vzdělání se každodenní setkávání s fotografií stává něčím naprosto úžasným. Otevřenost české školy vůči mezinárodnímu studentskému prostředí je další z jedinečných hodnot Institutu. Možnost učit se a vzájemně se inspirovat v mezinárodním kolektivu tvoří jádro fungování celého Institutu. Získávání zpětné vazby v takovém prostředí rozšiřuje obzory nejen v uměleckém či fotografickém, ale především v kulturním aspektu. Taková multikulturalita ukazuje, jak velmi se mohou lišit naše pohledy, ale také to, v kolika otázkách se stále shodujeme. Úroveň fotografických dovedností v této komunitě je nesporná, bez ohledu na národnost.

Komunita a „tvůrčí kvas“: Tomasz Liboska zdůrazňuje, že největší hodnotou studia na ITF byla možnost obklopit se lidmi, kteří hovoří stejným vizuálním jazykem. Opavská škola prosazuje přístup, v němž je fotografie formou emocionálního vztahu k území. Právě tam Tomasz Liboska zdokonaloval schopnost zkracovat vzdálenost a „hrát s otevřenými kartami“ s protagonistou, což je základem portrétů v „Odwrocie“ – portrétů, které namísto kontextu (Slezska) staví do centra člověka. Prolomení ikonografie regionu: Institut tvůrčí fotografie sehrála klíčovou roli v odklonu od tradičního, „chladného“ a černobílého zobrazení Slezska. Pod vlivem opavského vzdělání sáhl Tomasz Liboska v projektu „Odwrót“ po hybridní estetice a barvě, která – podobně jako u jiných absolventů této školy – slouží k budování intimnější a tajemnější aury kolem každodenních obrazů.

Kapitola III – Obrat/Ústup

Více než 150 let patřil Horní Slezsko k nejvýznamnějším centrům těžby uhlí v Evropě. V dobách Polské lidové republiky bylo hornictví základem ekonomiky a města v regionu se rozvíjela kolem dolů. Zlom nastal po roce 1989 – transformace politického systému odhalila skutečný stav odvětví – mnoho dolů bylo nerentabilních, technologicky zaostalých a zaměstnávalo příliš mnoho pracovníků. V podmínkách tržní ekonomiky nemohly doly fungovat bez obrovských státních dotací. Byla tedy zahájena restrukturalizace, která znamenala uzavírání závodů a snižování počtu zaměstnanců v dosud nevídaném měřítku. Pro společnost to byl šok. Stovky tisíc lidí přišly o práci nebo byly nuceny odejít do předčasného důchodu. Problém spočíval v tom, že alternativní pracovní místa prakticky neexistovala. Region, který se po desetiletí rozvíjel jedním směrem, nebyl na tak náhlou změnu připraven. Sociální dopady byly hluboké a dlouhodobé. Objevila se strukturální nezaměstnanost, která postihovala celé rodiny a generace. V mnoha městech začaly procesy degradace prostoru – opuštěné dělnické čtvrti, zanedbaná infrastruktura, pokles kvality života. Ztráta práce znamenala nejen finanční problémy, ale také krizi identity.

Pro mnoho lidí bylo hornictví něčím víc než jen povoláním – bylo součástí života, řemeslem předávaným z generace na generaci. Jak mizely doly, mizel i smysl této kontinuity.

V XXI. století se proces odklonu od uhlí začal zrychlovat, ale jeho příčiny byly již jiné než v devadesátých letech. Těžba na Slezsku se stává stále nákladnější, protože ložiska se nacházejí v čím dál větší hloubce a jejich těžba je složitější. Zároveň se na trhu objevuje levnější dovážené uhlí. Stát se snaží tento proces řídit kontrolovaným způsobem, rozkládá uzavírání dolů na desetiletí a nabízí podpůrné programy, ale to nic nemění na skutečnosti, že region prochází další fází transformace. Dnes jsou výsledky tohoto dlouhého procesu jasně viditelné.

Města jako Katovice mění svou image z průmyslové na postindustriální a kulturní. Na místech bývalých dolů vznikají nové veřejné prostory a infrastruktura se modernizuje. Na druhé straně stále existují oblasti, které z transformace neprofitovaly. V některých obcích přetrvává vysoká nezaměstnanost a mladí lidé odcházejí za lepšími vyhlídkami. Stále přetrvávají sociální nerovnosti a pocit marginalizace.

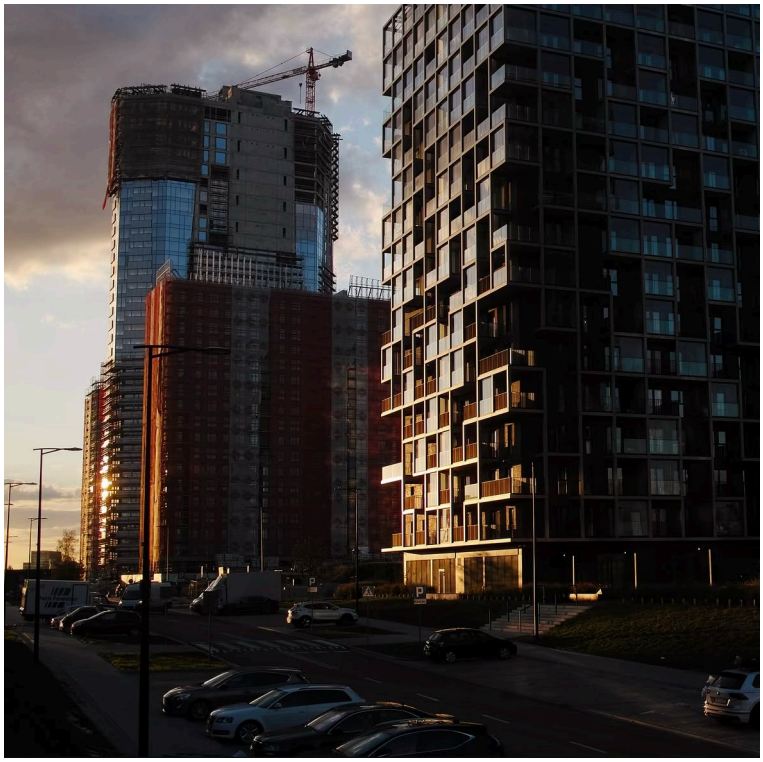

Foto. Tomasz Liboska - Katowice 2024

Z psychologického a kulturního hlediska znamená odklon od uhlí redefinici identity regionu. Slezsko přestává být „černým srdcem Polska“, ale zatím není zcela jasné, čím se místo toho stane. Jedná se o proces, který stále probíhá a pro mnoho obyvatel je i nadále zdrojem napětí. Energetická transformace, ačkoli je z globálního hlediska nezbytná, zůstává na místní úrovni ambivalentním zážitkem: na jedné straně otevírá nové možnosti, na druhé straně s sebou nese reálné sociální ztráty, které se rozkládají nerovnoměrně.

Odklon od uhlí v Horním Slezsku nakonec není jen ekonomickým příběhem. Je to příběh hluboké společenské změny, v níž celé komunity musí nově definovat svou roli ve světě, který přestal potřebovat to, co po desetiletí představovalo jejich největší hodnotu.

Z mého pohledu se Tomasz Liboska v titulním díle „Odwrot“ (Ústup) právě vztahuje k výše popsané transformaci, kterou dokumentuje v průběhu více než 10 let fotografování. Samozřejmě můžeme „Odwrot“ interpretovat i zcela alternativním způsobem. Autor, který každý den dojíždí do práce na kole, má mnoho příležitostí k analýze okolní reality. Prostřednictvím „otočení se“ se může vrátit ke scéně, kterou viděl doslova před několika vteřinami. Takovou možnost by mu auto ani městská hromadná doprava neposkytly, čímž by vznikla obrovská závislost na výhledu za sklem.

Kapitola IV – Výstava „Prožívání místa“

Fotografická výstava „Prožívání místa. Liboska, Rata, Szewczyk“[23] byla k vidění v Katovickém Slezském muzeu ve dnech 17. 2. 2023 – 21. 5. 2023. Spojujícím prvkem tvorby těchto umělců je fenomén prožívání místa, na které zaměřují objektiv tvůrci tak významní pro současnou fotografii a zároveň spjatí s regionem Horního Slezska, jako jsou Krzysztof Szewczyk v cyklu „Drżenie“, Tomasz Liboska v „Odwrocie“ nebo Kaja Rata ve fotografickém projektu „kajnikaj“. Dominika Szczech, kurátorka výstavy „Prožívání místa“, ji zasazuje do kontextu filozofie kultury a antropologie a vhodně propojuje reflexi nad fotografiemi s prostorem obývaným lidmi. Takový postup uvádí diváka do stavu neobyčejného zamyšlení a vybízí ho, aby se v tomto tak uspěchaném období 21. století na chvíli zastavil.

Krzysztof Szewczyk ve fotografické sérii „Drżenie“ zkoumá stopy a příběhy spojené s jevem seismických otřesů. Téma se vztahuje také ke kolektivní zkušenosti obyvatel hornických měst, tedy k fyzickému vnímání otřesů a s tím spojené úzkosti. Fotografie Kai Raty ze série „kajnikaj“ tvoří poetický příběh na pomezí bdění a snu, v němž hledá cestu k útěku z místa, kde se narodila a vyrostla. Prostřednictvím tvůrčího aktu se jí daří odkouzlit místo, kde žije, protože Slezsko, které se vynořuje z jejích prací, má kosmickou auru, je zvláštní a tajemné.

Společným jmenovatelem vybraných cyklů je fenomén prožívání místa, který představuje významné téma v kulturní filozofii. Výstava také poukazuje na změnu, k níž dochází postupně od první dekády 21. století v rámci slezské dokumentární fotografie. Během desetiletí se vyvinula charakteristická ikonografie regionu, dominovaná tradičním černobílým dokumentem. Nová generace tvůrců se odklání od kánonu jak v oblasti estetiky, výběru témat, tak i způsobu budování fotografického příběhu.

Jedním z klíčových referenčních bodů pro interpretaci této výstavy je fotografický cyklus „Obrat”, který významně ovlivnil její narativ, strukturu i způsob vnímání děl. Analýza vlivu „Odwrotu“ umožňuje si uvědomit, že se nejedná pouze o dřívější fotografický cyklus, ale o konceptuální základ, pojetí místa jako existenciálního styku s prostorem, který nás obklopuje.

[23] SZCZECH Dominika „Doświadczanie miejsca: Liboska, Rata, Szewczyk”, Katowice 2023 Wydało Muzeum Śląskie w Katowicach ISBN 8365945355

„Obrat“ vnáší do tvorby Tomáše Liboska pojetí místa jako procesu, nikoli jako pevné lokality. Nejde zde o konkrétní geografický bod, ale o prožitek bytí „mezi“ – mezi minulostí a přítomností, přítomností a nepřítomností, centrem a periferií. V „Prožívání místa“ je charakter prostoru zdůrazněn prostřednictvím sekvenčnosti děl. Fotografie zde nefungují jako autonomní entity, ale jako prvky širšího příběhu. Divák prochází výstavou jako krajinou paměti, v níž jsou obrazy orientačními body, ale nikdy konečnými odpověďmi. Tomasz Liboska nedokumentuje místo reportážním způsobem, ale zkoumá jeho sociální, historické a osobní vrstvy.

Jedním z nejvýraznějších prvků „Odwrotu“ je zaměření na to, co je okrajové, na zapomenuté fragmenty krajiny, prázdné prostory, zdánlivě nepodstatné detaily. Tato estetika ticha prostupuje i samotnou výstavou. Fotografie pracují s omezenou paletou barev, jemným světlem, často se vyhýbají spektakulárnosti. Místo dramatických scén se setkáváme s momenty pozastavení a chvílemi zamyšlení. Význam nevytváří akce, ale napětí mezi tím, co je viditelné, a tím, co zůstává nevyřčeno. Taková estetika mění i způsob vnímání výstavy. Divák není bombardován obrazy, naopak, je vyzván, aby se zastavil.

Fot. Dominik Skurzyński - Wernisaż „Doświadczanie miejsca. Liboska, Rata, Szewczyk” - 16.02.2023 Katowice

„Ústup“ přináší také významnou linii tělesnosti. Postavy otočené zády, fragmenty siluet, přítomnost člověka naznačená pouhou stopou – to jsou prvky, v nichž nacházíme vztah mezi jedincem a prostorem. Člověk nad místem nedominuje, je do něj ponořen, někdy téměř neviditelný. Divák, pohybující se po Slezském muzeu, prožívá podobné napětí – jeho vlastní tělo vstupuje do vztahu s fotografiemi. V tomto smyslu funguje cyklus „Odwrót“ jako konceptuální filtr, skrze který je interpretována celá výstava.

Důležitým aspektem „Odwrotu” je reflexe nad pamětí, a to jak individuální, tak kolektivní. Místa fotografovaná Tomaszem Liboskou nesou stopy historie, často neviditelné na první pohled. „Odwrót“ zde znamená návrat do minulosti, avšak ne ve formě nostalgie, nýbrž kritického zamyšlení. Výstava „Doświadczanie miejsca“ tento motiv rozvíjí a ukazuje, že prostor je nositelem identity. Fotografie tolik nezobrazují místa, jako spíše odhalují jejich paměťové vrstvy. Ne bez významu je také vliv „Ústupu“ na strukturu samotné expozice. Výstava nemá lineární charakter, namísto klasického tematického rozdělení se jedná o otevřenou kompozici, v níž jednotlivá díla navzájem dialogují prostřednictvím kontrastu nebo opakování motivu. Jedná se o ozvěnu metodologie projektu „Odwrót“, kde význam vzniká ve vztahu mezi obrazy, nikoli v jednotlivém záběru. Kurátorská koncepce „Prožívání místa“ tuto strategii zřejmě vědomě využívá a buduje výstavní prostor jako labyrint významů, nikoli jako uspořádaný příběh.

Nejdůležitějším efektem vlivu projektu „Odwrót“ na výstavu je změna role diváka. Ten není pasivním příjemcem obrazů, ale spolutvůrcem smyslu. Musí provést vlastní „odwrót“ – od očekávání, schémat, potřeby okamžitého porozumění. Výstava učí dívat se méně zjevným, více reflexivním způsobem.

Vliv projektu „Odwrót“ na výstavu „Doświadczanie miejsca“[24] je mnohostranný a týká se jak formální, tak konceptuální roviny. „Odwrót“ zavádí strategii odstupu, estetiku ticha, chápání prostoru a reflexi nad pamětí a identitou. Díky tomu se výstava neomezuje na prezentaci fotografií, ale stává se podnětem k zamyšlení nad samotným aktem prožívání místa. Při pohledu na fotografie během vernisáže bylo možné zaznamenat až neobyčejný vztah diváka k fotografiím, přičemž se sám stal aktérem v konkrétním záběru.

[24] 11.02.2023 Dostupne z - https://kwartalnikfotografia.pl/doswiadczanie-miejsca/?fbclid=IwdGRleARbehYBHa_fqNXQmoUym8NexBq5n6GOHzqObYOx6ZgG1K2DJX6BLm6bRKsWTpYPpw

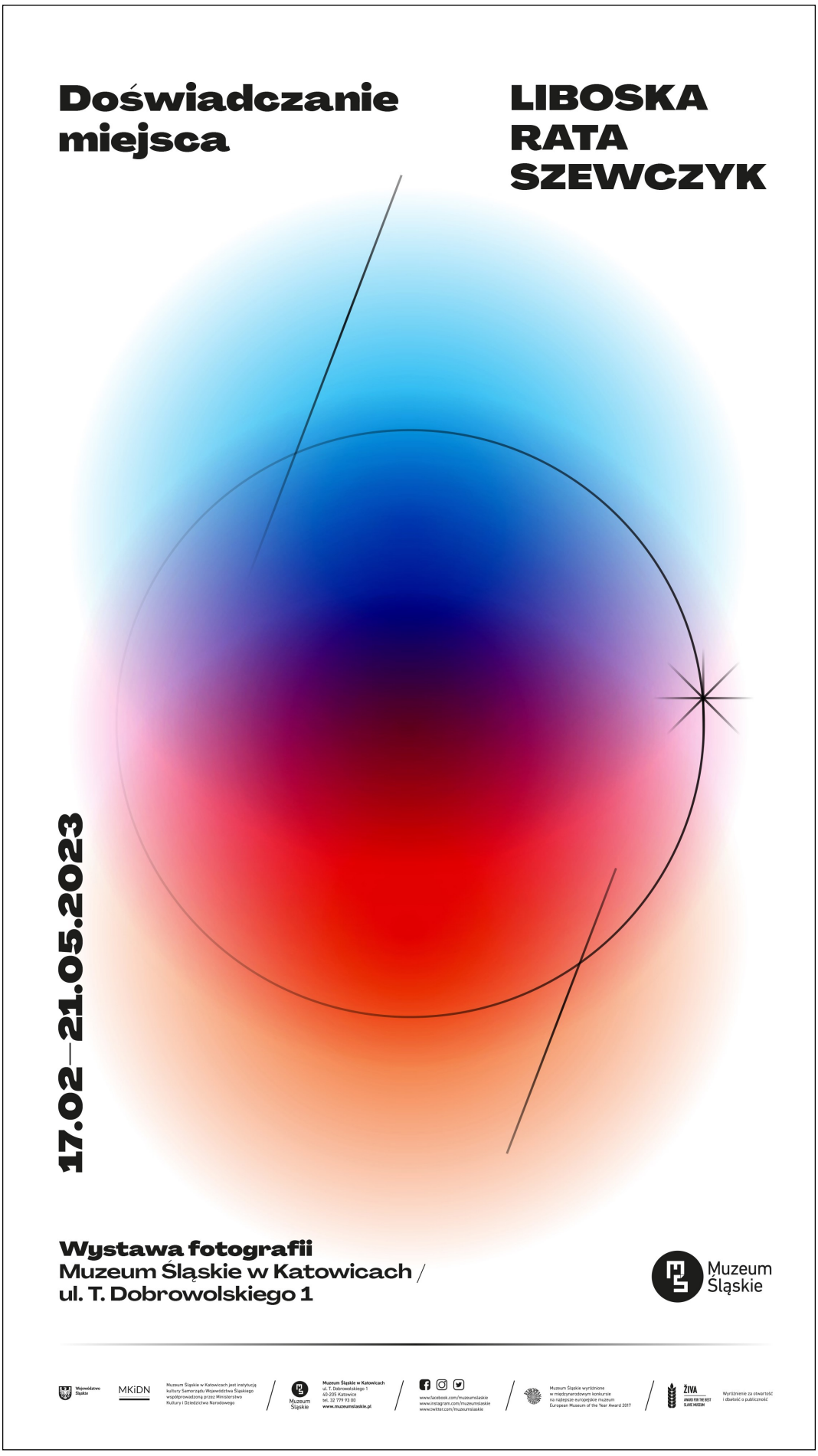

Plakát výstavy „Doświadczanie miejsca. Liboska, Rata, Szewczyk" autorstwa Wojtka Bednarskiego 2023

Kapitola V – poznámkový blok

Z pohledu Tomáše Libosky se jeho Instagram stal především náčrtem. Místem, kde může experimentovat s formou fotografií. Stojí za zmínku, že začátek publikování cyklu „Odwrót“ se odehrál přesně v tom samém roce, v němž autor zahájil sérii příspěvků na Instagramu, tedy v roce 2016. V prvních letech byly publikované fotografie výhradně ve formátu čtverce, avšak s postupem let a vývojem Instagramu[25] začaly příspěvky na této sociální platformě měnit své proporce.

QR kód, který přesměruje na profil Tomáše Liboski na Instagramu

Podle mého názoru je však teorie „škrábanice“ nesmírně zajímavá, hlavně díky hře s formou a experimentování s fotografií. Tomasz Liboska přijal zásadu překvapovat diváka, a v jistém ohledu i sám sebe, a to vše prostřednictvím publikování fragmentů fotografií. Díky tomuto postupu získal fotografický cyklus další hodnotu. Zejména když se při návštěvě fotografické výstavy ukáže, že instagramové příspěvky tvoří pouze část fotografie a její celková podoba se odhalí až na plnohodnotném výtisku v galerijním či muzejním prostoru. K otázce vytváření „náčrtu“ autor říká: „Mnoho let jsem žil v kleci čtvercových fotografií na Instagramu“[26]. Při zachování estetiky jednotného rámování lze upadnout do jakési posedlosti.

[25] Instragram - v dostupne https://en.wikipedia.org/wiki/Instagram

[26] Tomasz Liboska - Instagram v dostupne https://www.instagram.com/tomekliboska/

Pod pojmem „náčrt“ rozumím neomezenou možnost experimentovat s obrazem či vizuálním vnímáním. Digitální nástroje nám poskytují tuto mimořádnou výhodu, díky níž můžeme rozvíjet svou kreativitu bez omezení a nákladů. Ještě před několika lety byla taková forma rozvoje nereálná nebo by vyžadovala obrovské finanční či časové náklady. V současné době stačí k provedení i té nejmenší úpravy obrazu nejjednodušší smartphone, pomocí kterého může zkušený fotograf nebo editor dosáhnout okamžitého efektu. Přirozeně vyvstává otázka, zda tímto způsobem nezbavujeme fotografii její vznešenosti? Domnívám se, že popularizace fotografie prostřednictvím sociálních médií představuje skutečnou evoluci vnímání obrazu. Díky větší dostupnosti pro širokou veřejnost nabral rozvoj fotografie nejrychlejší tempo v historii. Instagram přispěl k obrovskému rozvoji mobilní fotografie, ale také umožnil lepší sebeprezentaci umělců či tvůrců a stal se přitom každodenním pracovním nástrojem pro mnohé z nás, ať už jsme fotografové, editoři, zaměstnanci uměleckých galerií či muzeí. Americká sociální platforma se stala místem pro experimentování, malou výstavní galerií, nebo, jako v případě Tomáše Libosky, prostě jen náčrtkem, který je zároveň jakousi deníkovou záznamem zachovávajícím chronologii a časovou osu.

Instagram měl během let svého fungování obrovský vliv na rozvoj umění a fotografie. Nejlepším důkazem toho je publikace Nathana Jurgensona „The Social Photo“[27]. Autor v ní klade otázku, jak chápat fotografie v éře sociálních médií a obrovského množství snímků či obrázků, jimiž jsme jako příjemci denně bombardováni. Nesmíme zapomínat, že mnoho mladých lidí v současné realitě prostřednictvím Instagramu prezentuje svůj život tak, aby se co nejvíce blížil ideálu. Autor knihy „The Social Photo“ se ve své publikaci nesnaží přesvědčit čtenáře, aby bojoval proti digitálnímu světu, ale uvědomuje nám, že se mu nedokážeme postavit. Vyzývá k zamyšlení nad tím, jak se zorientovat v době, kdy analogová perspektiva bez sociálních médií zůstane pouze vzpomínkou.

[27] JURGENSON Nathan „The Social Photo” wydawnictwo KARAKTER, ISBN 978-83-66147-94-2, 10.2021

4. ledna 2016 – První fotografie, kterou Tomasz Liboska zveřejnil na Instagramu

„Autor neúnavně vysvětluje, že sociální fotografii je třeba brát jako určitý druh jevu – kulturní praxi, a ne pouze jako fotografii pořízenou pomocí mobilních zařízení. A je to přístup zcela odlišný od toho nejčastěji se vyskytujícího, který se hemží technickými parametry hardwarových platforem. Koneckonců, „fotoaparát je nástrojem, který učí lidi vidět bez fotoaparátu“, jak říkala americká fotografka Dorothea Lange. Tak tomu bezpochyby je a týká se to i fotografie na sociálních sítích.“ - Chen Pi, „CD Action“, únor 2022[28]

Není pochyb o tom, že každá fotografická éra má svou dobu, ale jako uživatel sociálních médií osobně nevidím důvod, proč by právě tato měla skončit. To jistě vyplývá ze skutečnosti, že sociální platformy se staly drogami 21. století, jistou závislostí, s níž si vlády největších států neví rady, a přístup k nim i přes zákazy zůstává neomezený, bez ohledu na věk uživatele. Na jedné straně vliv platforem, jako je Instagram, způsobuje nenapravitelné škody v mozcích svých uživatelů tím, že uvolňuje neomezené množství dopaminu. Na druhé straně však umělecká možnost prezentovat svou tvorbu před miliony uživatelů povznesla fotografickou formu vystavování na zcela novou úroveň. Stačí si založit účet a můžeme si tak otevřít osobní galerii plnou fotografií či umění. Taková dostupnost zaručuje okamžité možnosti získání zpětné vazby ohledně vlastní tvorby.

[28] PI Chen „Magazyn Kulturalny” Czasopismo CD-Action 02/2022 ISBN 1426-2916 INDEX 334561

VI Závěr

Pro obyvatele Horního Slezska je cyklus „Odwrót“ Tomáše Libosky něčím víc než jen příběhem o proměnách regionu. Představuje příležitost k každodennímu zamyšlení nad tím, jakým směrem se region ubírá a jak se měníme my, jeho obyvatelé. Na fotografiích lze hmatatelně vnímat proměny, k nimž dochází již několik let, a jedinečná metoda, kterou si Tomasz Liboska zvolil, spočívající v používání jízdního kola pro své cesty, zaručila, že se divák může cítit jako hrdina fotografovaných krajin. Z mého pohledu bude cyklus „Odwrót“ s postupem let nabývat na síle a zároveň bude představovat obrovskou hodnotu pro mladší generace fotografů. Osobně se domnívám, že navzdory již proběhlým největším změnám může být cyklus v následujících letech, při pohledu do budoucnosti regionu, v němž vzniká, zcela zbaven svého dědictví. S rostoucí potřebou ekologizace se Slezsko z černého uhelného regionu stane místem zaměřeným na ekologický i technologický pokrok.

Kdybych byl na místě Tomáše Liboski, pokračoval bych v cyklu „Odwrót“. Tomáš Liboska charakterizuje neobyčejný cit a schopnost vytvořit vyprávění, které vede diváka k reflexi. Uvědomuji si, že po více než 10 letech může autor hledat něco nového, ale já bych pokračování „Odwrotu“ zcela neopouštěl. Vyprávět pomocí jazyka fotografie ve světě, kde nás ze všech stran bombarduje miliarda obrazů, není vůbec snadné, avšak v těchto snímcích je něco jedinečného. Něco, co mnozí z nás, diváků, začínají vnímat teprve tehdy, když se v tomto uspěchaném světě na chvíli zastavíme k zamyšlení. V tom vidím obrovskou výhodu oproti jiným fotografiím, které ukazují, jak rozmanitý se Horní Slezsko stává.

Fotografická série „Odwrót“ se pro mě stala inspirací, bez níž bych nebyl tím fotografem, kterým jsem dnes. Fotografem, který se dívá dál než jen na druhou stranu fotoaparátu nebo na osobu, kterou „musí“ vyfotografovat. Začal jsem hledat hlubší smysl ve snímcích, které pořizuji; kromě zaznamenání okamžiku světových dějin hledám druhého člověka, něco výjimečného, co vnímám při pohledu právě na tento projekt. Možnost zamyslet se nad tím, co bych jako člověk chtěl sdělit a jak vyprávět o místě, situaci nebo druhém člověku, je nejcennější vlastností fotografie.

Domnívám se, že díky projektu „Odwrót“ mají lidé mimo Horní Slezsko možnost poznat tento region v podobě a charakteru, jaké dosud neznali. Někdy, kdybych nevěděl, v jakých prostorech jsou fotografie pořizovány, mohl bych si sám pomyslet: „Je to opravdu Slezsko?“ Na jedné straně je proměna i na úrovni krajiny neuvěřitelná a každým rokem se stále více vzdaluje od tradičního pohledu, který si se Slezskem spojujeme. Z „jedovatého“ průmyslového regionu se stává stále přístupnější místo k životu.

Domnívám se, že okamžik, kdy Tomasz Liboska zahájil cyklus „Odwrót“, byl jedním z posledních, kdy byl Slezsko ještě špinavé a smutné. Více než 10 let fotografické práce tuto proměnu jasně dokládá, a to zejména při pohledu na snímky z posledních let, kde naši pozornost upoutávají katovické mrakodrapy či moderní zóny kultury a vědy. Taková proměna zaručuje zcela jinou úroveň rozpoznatelnosti regionu a „Odwrót“ přispívá svou hodnotou a příběhem, který vypráví Tomasz Liboska. Nesporný fakt, že série byla mnohokrát oceněna v mezinárodních fotografických soutěžích, také svědčí o tom, že mezinárodní fotografická komunita dokáže ocenit dlouholetou tvrdou práci autora.

Jsem si plně vědom toho, že v každém cyklu přijde okamžik, kdy se přestane pokračovat, věřím však, že tento okamžik nenastane brzy a že díky „Odwrót“ budeme moci i nadále pokračovat v analýze proměny Horního Slezska, jeho obyvatel a historie.

Seznam použité literatury

Knihy

JURGENSON Nathan „The Social Photo” wydawnictwo KARAKTER, ISBN 978-83-66147-94-2, 10.2021

LASOTA Ewelina, ŁUCZAK Michał, Tyski Klub Fotograficzny KRON Tychy 2023,Wydało Muzeum Miejskie w Tychach, ISBN 978–83–62193–55–4

ROSENBLUM Naomi, „Światowa Historia Fotografii” Wydawnictwo Baturo, Bielsko-Biała 2005 ISBN 83-910302-8-8

SZCZECH Dominika „Doświadczanie miejsca: Liboska, Rata, Szewczyk”, Katowice 2023 Wydało Muzeum Śląskie w Katowicach ISBN 8365945355

Časopisy

PI Chen „Magazyn Kulturalny” Czasopismo CD-Action 02/2022 ISBN 1426-2916 INDEX 334561

Internetové zdroje

arekgola.com
gliwiczanie.pl
wikipedia.com
instagram.com
kulturaupodstaw.pl
thegreatdepressionphotos.wordpress.com
kwartalnikfotografia.pl
fototapeta.art.pl
polskieradio24.pl

Články a kritické studie

GRYGIEL Marek„Wojciech Prażmowski, „Biało-czerwono-czarna"", Warszawa 2000 Dostupné z https://fototapeta.art.pl/fti-wpmgp.php

MALANOWICZ Małgorzata „Wilhelm von Blandowski – 21.01.1822–18.12.1878", Gliwice 2022 Dostupné z http://www.gliwiczanie.pl/Biografie/Blandowski/Blandowski.htm

NIEWIADOMSKA Iga, „Fenomen Instytutu Twórczej Fotografii w Opawie. Szalast: to szeroka skala gatunków" Łódź 21.06.2022
Dostupné z https://polskieradio24.pl/artykul/2985255,fenomen-instytutu-tworczej-fotografii-w-opawie-szalast-to-szeroka-skala-gatunkow

SITA Michał„Tak wiele, tak niewiele - rozmowa z Vladimírem Birgusem" Poznań 2.10.2019 Dostupné z https://kulturaupodstaw.pl/tak-wiele-tak-niewiele-michal-sita/

Jmenný rejstřík

BIRGUS Vladimír: 17
CAŁA Michał: 10, 13, 14
EVANS Walker: 12
GOLA Arkadiusz: 6, 10
JURGENSON Nathan: 26, 28
KLUBA Tadeusz: 10, 15
LANGE Dorothea: 12, 27
LASOTA, Ewelina: 10, 13, 14, 15
LEE Russell: 12
LIBOSKA Tomasz: 10, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 28, 29
ŁUCZAK Michał: 10, 13, 14, 15, 30
MAJEWSKI Bronisław: 15
MALANOWICZ Małgorzata: 8
MAZUR Adam: 16
NEWHALL Beaumont: 11
NIEWIADOMSKA Iga: 17
PEPE Dita: 17
PI Chen: 27
PILECKI Krzysztof: 10, 14, 15
PODESTÁT Václav: 17
POSPĚCH Tomáš: 17
PRAŻMOWSKI Wojciech: 16
RATA Kaja: 21, 22, 23
RĄCZKOWSKI Henryk: 15
ROSENBLUM Naomi: 11, 30
ROTHSTEIN Arthur: 12
SITA Michał: 17
STECKEL Max: 9, 10
STRYKER Roy: 11, 12
SZALAST Michał: 17
SZCZECH Dominika: 21
SZEWCZYK Krzysztof: 21, 22, 23
ŠTREIT Jindřich: 17
WIELOMSKI Mieczysław: 14, 15
VON BLANDOWSKI Wilhelm: 8, 9
ZALEWSKI Zbigniew: 10, 15

Obor: Tvůrčí fotografie

Autor práce: Dominik Skurzyński

Vedoucí práce: MgA. Arkadiusz Gola, Ph.D.

Oponent: MgA. Mgr. Michał Szalast

Počet normostran: 25

Počet úhozů: 45 725

Institut tvůrčí fotografie Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Slezská univerzita v Opavě

Opava 2026